

De taal van de liturgie

Liturgie omschrijft ze als 'binnentreden in het geheim van God'. Ze is voorzitter van de Liturgische kring en voorganger in de Torengleinkerk (Oude Willibrordkerk) van Vleuten. Als het over liturgie gaat, de taal van de kerk, wordt het al snel een geanimeerd gesprek met Idelette Otten die haar visie op dit 'chinees schouwspel' niet onder stoelen of banken steekt.

Direct aan het begin van het gesprek komt het boek 'De nacht van de biechtvader' van Tomáš Halík op tafel. In het boek wijst Halík met kracht de 'versimpeling' van de kerk af. Je kunt niet te gemakkelijk over God spreken. De fascinerende taal van de liturgie bestaat voor Idelette uit vele lagen en in iedere laag is weer iets nieuws te beleven. Zo wordt ze elke keer weer geraakt door het woord 'Kyrie Eleison' 'Heer ontferm U over ons'. Door deze bede kun je ervaren dat je er niet alleen voor staat, wat er ook gebeurt, er wordt naar je omgezien. In goede, maar zo wijst de praktijk uit, ook in kwade dagen. 'Kyrie Eleison' is niet alleen van gisteren, het is van vandaag maar ook van morgen.

Want de liturgie is geen passief gebeuren, het is een samenspel van de kerkgangers die worden geïnspireerd door 'het mysterie'.

Het woord liturgie is afgeleid van het Griekse woord *leitourgia* (leitourgia), dat 'dienst van het volk' betekent. Liturgie met haar 'heilige taal' uit zich in het samenspel van leren, diaconaat, pastoraat in wat in zijn geheel eucharistie wordt genoemd, dankzegging.

De liturgie komt tot leven door samen het brood van het leven te breken en te delen en de wijn van het Koninkrijk te drinken maar ook door samen te luisteren naar de bijbelse

verhalen, te zingen, elkaar de vredegroet te geven, te bidden voor 'kerk en wereld' en door om te zien naar elkaar. Want de liturgie is geen passief gebeuren, het is een samenspel van de kerkgangers die worden geïnspireerd door 'het mysterie'.

Hoe zou jij de taal van de liturgie willen omschrijven?

De taal van de liturgie geeft richting in plaats van concrete antwoorden. Het is ook meer een objectief gegeven dan subjectief, niet de zelfexpressie van een persoon staat centraal maar de orde van de rite. In de liturgie neem je in woorden en handelingen deel aan de taal van de kerk van alle eeuwen en plaatsen. De taal van de liturgie uit zich in woorden die je buiten de kerk niet snel meer zult horen, zoals 'welbehagen' of 'goedertierenheid'. Het luistert ook heel nauw bij bijbelvertalingen, in een recente vertaling is het woord dat aangeeft dat Maria 'verkondigt' hertaald in dat ze 'zei'. Het gaat echter niet om een persoon die iets zegt maar om een boodschap van de Ene, die wordt

verkondigd.

De liturgie is gemeenschapsvormend. De kerk is wat ze viert. In het buitenland is de 'mentaal' verschillend maar de taal van de liturgie is internationaal en herken ik direct.

Door buitenstaanders wordt liturgie vaak gezien als een 'chinees schouwspel'. Is het geen spel dat mensen eerder afdrijft van de kerk dan dat ze worden uitgenodigd deel te nemen aan de liturgie?

Ik denk dat het een misverstand is om te denken dat een aansprekende liturgie 'simpel' moet zijn. Ik geloof niet zo in allerlei goedbedoelde initiatieven zoals een "Wielkerk" of een "Kliederkerk". 'Schoenmaker blijf bij je leest' en wees kerk. Oefen je in het mysterie, week in, week uit, in de liturgie. Pas dan kan het tot troost zijn in moeilijke dagen of tot vreugde. Om het 'chinees schouwspel' te begrijpen moet je ingewijd worden, moeite doen, je moet het willen leren, je moet er voor openstaan om het te doen en je moet er vooral niet over gaan

gevormde taal van de liturgie heeft al menige storm doorstaan en kwam steeds weer boven drijven.

Ik merk dat veel mensen de taal van de liturgie gaan waarderen, vooral als houvast in dagen van rouw en trouw, juist momenten dat er mensen komen die niet gewend zijn aan een kerkdienst en aan de taal van de kerk. Ik vind het belangrijk dat we op zo'n moment het beste van de kerk laten zien en horen, niet door zelf iets te verzinnen of door je aan te passen aan je gehoor, maar door de traditie te volgen; door 'katholiek' te zijn. Het zal ook best mensen afstoten maar ik merk vooral dat

het mensen kan raken en nieuwsgierig maakt. Ik maak beiden mee in mijn wijkgemeente.

In de liturgie mag ik voorganger en leraar zijn, maar ik ben ook voorbijganger. De liturgie gaat ook door als ik er niet meer ben en moet dus niet alleen van mij afhangen.

Het heilige dienstwerk betekent niet dat ik 'de taal van de wereld' niet spreek. Alleen voor deze 'gewone' zaken ga ik liever naar een gezellige kroeg met een goed trappistenbiertje. Daar spreken ze deze taal veel beter dan wij in de kerk

vergaderen. De liturgie is geen compromis maar een ijzersterk bouwwerk dat de eeuwen ruimschoots heeft doorstaan. Pas als de liturgie wordt gevierd komen de dode koude stenen van het kerkgebouw tot leven en omarmen ze de gelovigen als een warme deken.

De liturgie vier je met je hele lichaam en dat leer je alleen maar door het te doen, door het te ervaren. Ik had zelf schroom om te knielen maar heb dat leren doen in de liturgie van de Oud-Katholieke kerk, waar mijn man priester is. De beste liturgie is die waarin iedereen participeert, niemand uitgezonderd. Door samen te zingen maar ook door samen het 'Amen', (het zij zo) uit te spreken na het gebed en de preek. Door samen te bidden, door samen de maaltijd te vieren nadat we elkaar de vredegroet hebben gegeven. Want de liturgie geeft geen ruimte aan het buitensluiten van mensen. Daarom vind ik het ook belangrijk dat na de liturgie de kerkgangers niet allemaal met gezwinde spoed naar huis verdwijnen om thuis

hun kopje koffie te gaan drinken. Alleen al omdat er in de kerk ook mensen zijn, die thuis niemand hebben om koffie mee te drinken. Onze diaconale taak in de wereld begint dus direct.

Hoe geef jij handen en voeten aan liturgie in jouw eigen wijkgemeente?

Ik ben predikant in een doorsnee wijkgemeente in Vleuten, een dorpskerk zonder 'hoog-liturgische' traditie. De liturgie is er gevormd ondanks het feit dat protestanten wars lijken te zijn van het zich laten opleggen van allerlei zaken en nog altijd moeite hebben met 'katholiek'-zijn. Inspraak is belangrijk als het om wereldse zaken gaat, maar de door de eeuwen heen

“De liturgie vier je met je hele lichaam en dat leer je alleen maar door het te doen, door het te ervaren.”

